

CÂY XOÀI

1. Dẫn nhập: Cây xoài có nguồn gốc từ Ấn Độ nên trong danh pháp thực vật có tên là *Mangifera indica*. Mãi đến thế kỷ 16, người Arab mới du nhập giống xoài qua Phi Châu và người Portugal [Bồ-đào-nha] đưa xoài vào Bresil [Ba-tây]. Từ thế kỷ 17 trở đi, xoài gặp tại nhiều xứ nhiệt đới khác. Cây xoài là cây quốc gia của Bangladesh, Ấn Độ. Trong một số nền văn hóa, trái cây và lá của nó được sử dụng như là nghi lễ trang trí tại các đám cưới, lễ kỷ niệm, và nghi lễ tôn giáo.

Vài ca dao liên quan:

– *Ăn xoài lấy hột mà ương
Làm thân con gái chớ thương chồng người.*

– *Gió đưa mùi thơm lá xoài
Ai đưa duyên bạn lạc loài đến đây.*

Ta gặp cây xoài ở Ấn Độ, Thái Lan, Lào, Miên, Việt Nam, Philippin, v.v. Xoài bán ở Canada phần lớn là từ Mexico hay từ các nước Trung Mỹ như Salvador, Guatemala.

Cây xoài cũng trồng nhiều ở vài xứ Phi Châu, đặc biệt ở Mali: khi Tổng Thống Pháp Macron đi thăm lính Pháp trú quân ở Mali dưới lá cờ Liên Hiệp Quốc, Tổng Thống Mali biếu cho Tổng Thống Pháp cả mấy chục thùng xoài và ông này để lại cho lính Pháp.

Cây xoài thích nghi với những đất phù sa và trong những nơi có cao độ thấp hơn 700 mét. Trồng xoài phải lựa những vùng không bị mưa lúc xoài ra hoa.

Miền Đông Nam Á trồng nhiều xoài. Cây xoài cao từ 10 mét đến 25 mét, thuộc họ Anacardiaceae. Lá đơn, mọc cách, phiến lá hình thuôn. Hoa có 5 cánh, màu vàng hơi đỏ, 5 nhị (nhưng chỉ 1 hay 2 nhị sinh sản). Quả hình thận, thịt mọng nước, thơm, ngọt. Sau khi ra hoa, phải chờ vài tháng sau đó quả xoài mới chín. Xoài tháp [chiết] thì cho quả sau 3 hay 4 năm, còn xoài trồng hạt phải chờ 10 năm mới cho trái. Xoài trồng bằng hạt sống lâu hơn, có thể trên 100 năm.

Cây xoài có thể được trồng từ một hạt giống trên mặt đất, nhưng phải chờ cả chục năm để cây ra quả nên người ta chỉ trồng cây xoài ghép chỉ mất khoảng 4 năm để ra trái.

2. Vài giống xoài ở Việt Nam

Xoài có rất nhiều giống, nhưng có 2 nhóm giống cơ bản là nhóm Ấn Độ (hạt đơn phôi) và nhóm Đông Nam Á (hạt đa phôi). Nhóm đơn phôi thường cho trái quanh năm. Cây xoài ở ĐBSCL [Đồng Bằng Sông Cửu Long] có diện tích gần 50,000ha (cả nước 85,900ha). Riêng tỉnh Đồng Tháp có diện tích xoài 9,800ha, tỉnh Tiền Giang có diện tích hơn 3,900ha. Huyện Cao Lãnh có hợp tác xã Mỹ Xương đạt sản lượng xoài bình quân 5,000 tấn/năm, trong đó xoài Cát Chu chiếm 70% sản lượng, xoài Cát Hòa Lộc chiếm 30%. Vụ chính từ tháng 12 đến tháng 6; vụ nghịch từ tháng 6 đến tháng 9. Việc điều khiển ra hoa, ra trái hoàn toàn chủ động, theo kinh nghiệm nhà vườn.

Lợi ích kinh tế: trồng xoài có thể thu lợi nhuận gấp 5–6 lần trồng lúa. Trung bình 1 cây xoài thu hoạch khoảng 100–200kg, sau khi trừ hết các chi phí lãi từ 250–300 triệu đồng/ha/vụ. Xoài Việt Nam đã được xuất cảng sang hơn 40 thị trường trên thế giới như: Châu Âu, Trung Cộng, Nam Hàn, Nhật Bản, Australia, New Zealand. Đây cũng là loại trái cây thứ 6 của Việt Nam được cấp phép xuất cảng sang thị trường Mỹ, chỉ sau thanh long, chôm chôm, nhãn, vải, vú sữa. Năm 2017, xoài Cát Chu Cao Lãnh tiếp tục được cấp phép xuất cảng vào Úc. Đây là một trong những thị trường khó tính bậc nhất thế giới với những tiêu chuẩn rất ngặt nghèo. Cấp mã số vùng trồng (QR code, tức Quick Response Code) là giai đoạn rất quan trọng để có thể tiến đến việc truy xuất nguồn gốc sản phẩm nông sản, gắn chặt với quy trình sản xuất đạt phẩm chất cao, đáp ứng yêu cầu của các thị trường nhập cảng hiện nay.

Tại Việt Nam, ngoài xoài trồng ở miền châu thổ Cửu Long, còn gặp xoài tại vài vùng ở Khánh Hoà. Có rất nhiều loại xoài, khác nhau về hình dạng, kích thước, kết cấu và màu sắc. Thịt của xoài chín khác nhau từ kết cấu mềm đến kết cấu cứng hoặc sợi. Sau đây là vài giống xoài quan trọng trồng ở Việt Nam:

2.1. Tại đồng bằng Nha Trang, giống xoài Tứ Quý chiếm 60–70% tổng diện tích xoài của địa phương. Ưu điểm giống xoài này cho trái to, trọng lượng thu hoạch từ 0.5–1kg/trái. Mùa chính xoài này từ tháng 2–4 âm lịch. Xoài Tứ Quý lại phù hợp với điều kiện thổ nhưỡng và khí hậu trên địa bàn nên sinh trưởng và phát triển tốt, cho năng suất khá. Những năm qua nông dân đã tập trung phát triển mạnh giống xoài này bao gồm trồng mới và ghép cải tạo các giống xoài Canh nông, cát Hòa Lộc thay bằng giống xoài Tứ Quý..

2.2. Tại miền châu thổ Cửu Long, còn có giống xoài Úc, xoài cát Hoà Lộc, xoài Cát Chu, xoài xanh Đài Loan và xoài keo là những giống xoài xuất cảng hiện nay của Việt Nam sang Trung cộng, Mỹ và Australia. Xoài Hòa Lộc là đệ nhất danh xoài của miền Tây, nổi tiếng ngon, ngọt.

– **Xoài cát Hòa Lộc** nổi tiếng ngon, ngọt. Giống xoài này rất thịnh hành ở xã Hòa Lộc, huyện Cái Bè, Tiền Giang. Do vậy, giá bán của nó lúc nào cũng gấp đôi, gấp ba so với xoài Cát Chu. Trái to, trọng lượng 1 quả là 400–600g, thịt vàng, dễ, thơm, ngọt, hạt đẹp, được coi là giống xoài có phẩm chất ngon. Thời gian từ [khi] trổ bông đến [lúc] chín trung bình 3.5–4 tháng.

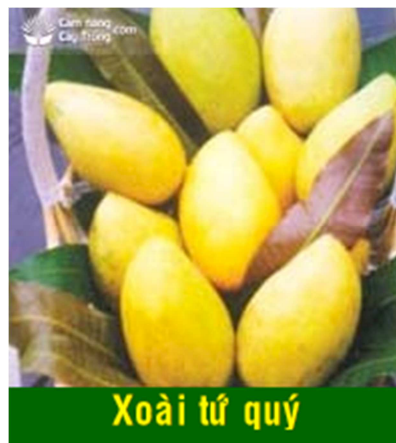
Xoài cát Hòa Lộc

– **Xoài Cát Chu**, do có giá cả phải chăng nên là giống xoài xuất cảng qua Nhật, Mỹ và Australia hiện nay. Năng suất của xoài Cát Chu cũng cao hơn xoài cát Hòa Lộc do dễ đậu trái hơn và được trồng tập trung ở huyện Cao Lãnh, Đồng Tháp. Phẩm chất ngon, thịt thơm ngọt có vị hơi chua, dạng trái hơi tròn, trọng lượng 1 trái trung bình 250–350g, vỏ mỏng. Đây là giống xoài ra hoa từng chùm và dễ đậu trái, năng suất rất cao.

Riêng giống xoài xanh Đài Loan được trồng ra tận miền Bắc, nhất là ở Sơn La.

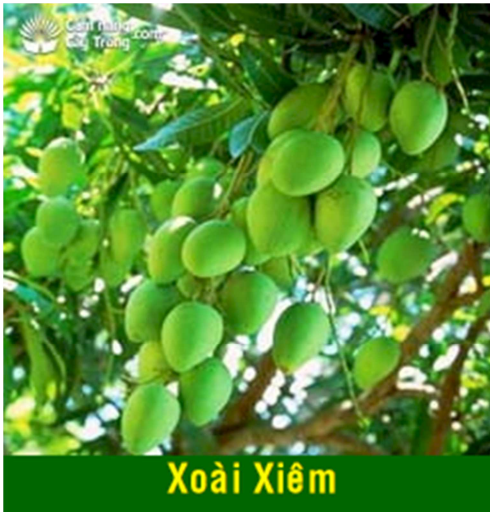
– **Xoài keo** thì có nguồn gốc từ Campuchia, gần đây được nhà vườn ở ĐBSCL trồng nhiều do đặc tính dễ trồng, năng suất cao, ăn xanh [sống/chưa chín] cũng khá ngon và có hình dáng đẹp, tương tự xoài cát Hòa Lộc.

– **Xoài Tứ Quý**: Tán thưa, lá to bản, mép gợn sóng. Trái nặng trung bình 320g, hình bầu dục, đầu trái nhọn, vỏ mỏng láng, màu vàng đẹp, ngọt, thơm, hạt nhỏ. Từ khi nở hoa đến thu hoạch 115 ngày.

Xoài tứ quý

– **Xoài Xiêm**: Phẩm chất tương đối ngon, cơm vàng, thịt dẻo, mịn, hạt nhỏ, vỏ trái dày. Đây là giống dễ đậu trái, năng suất cao.

Xoài Xiêm

– **Xoài Tượng:** Là giống xoài ăn sống chám mắt đường rất được ưa chuộng, vỏ màu xanh nhạt, cơm xoài nhai giòn rau rầu, mùi thơm và vị chỉ chua thoang thoang. Loại này trồng rất nhiều ở các vùng miền Trung.

Xoài tượng Bình Định

– **Xoài Thanh Ca:** Là giống xoài ăn sống, cây phát triển mạnh, lá thon dài, đầu hơi nhọn, trái dài hơi cong, nặng trung bình 300g.

Xoài thanh ca Bình Định

– **Xoài tím:** Đây là giống xoài lai, trong đó có một giống xoài vỏ hồng Hong Ju của Đài Loan. Khi phát triển đầy đủ, trọng lượng trung bình của xoài từ 0.8–1.2kg/quả. Trái xoài tím có hình dạng hình trứng, vỏ căng mịn. Giống cây có khả năng kháng sâu bệnh tốt. Cây xoài cao trung bình từ 3–4m, thích hợp trồng ở khu vườn nhỏ, thậm chí có thể trồng làm cảnh. Thịt xoài bên trong có màu vàng sậm, mùi thơm và ngọt. Tuy nhiên, khi quả còn xanh, xoài chua hơn các giống thường thấy. Xoài xanh [sóng] thường được chế biến thành các món nộm [gỏi], ăn thường. Xoài tím cho trái chín từ tháng 8 đến tháng 9. Cây trồng rất ưa ánh sáng trực tiếp của mặt trời.

Xoài tím lai Đài Loan

– **Xoài Bắc Úc:** Xoài vùng Bắc Úc (Northern Territory Mango) là một loại trái cây có giá trị kinh tế rất cao. Vụ mùa thu hoạch này thường bắt đầu từ thứ 6 đầu tiên của tháng 10. Tuy nhiên, vụ mùa sẽ thay đổi tùy vào từng năm, phụ thuộc vào sự thay đổi của mùa vụ.

Trái xoài trên cây sẽ chuyển dần từ màu xanh sang màu đỏ hồng. Đến trái cây khi chuyển sang màu vàng đồng nghĩa với việc nó đã đến lúc được thu hoạch.

Xoài Bắc Úc

– **Xoài Thái Lan:** Xoài thái cho trái tròn dài, hơi cong ở phía đuôi, vỏ xanh đậm có thể ăn sống, chín đều rất ngon. Với kỹ thuật trồng cây xoài Thái Lan đơn giản nên hiện nay người dân rất ưa trồng loài cây này.

3. Thành phần hóa học có trong quả xoài.

Quả xoài có giá trị dinh dưỡng cao; thịt quả có từ 2–3% vitamin B, C; đường chiếm 20% (là loại đường đơn được hấp thụ hoàn toàn); Acid citric; Caroten (tiền sinh tố A) 15%. Quả chứa nhiều caroten và vitamin B1, B2 và C. Hạch quả chứa nhiều tinh bột, dầu và tanin. Lá chứa tanin và một hợp chất flavonoid là mangiferin. Vỏ thân chứa 3% tanin và

mangiferin. Quả xoài xanh thái mỏng, phơi khô hoặc sấy khô là nguồn vitamin C thiên nhiên dồi dào.

Tác dụng của xoài chín. Xoài chín có tác dụng bổ não, có lợi cho người làm việc trí óc, suy nhược thần kinh. Ăn ít xoài chín thì nhuận trường, ăn nhiều sẽ bị tiêu chảy, người nóng bứt rứt, rôm sảy, mụn nhọt. Xoài chín giúp tăng cường sức đề kháng, chống viêm, phòng ngừa ung thư, giảm béo, cải thiện hệ tiêu hóa, giúp hạ cholesterol máu, hạ huyết áp, phòng bệnh mạch vành, ngừa ung thư ruột kết (do làm tăng nhu động ruột, chống táo bón).

Tác dụng của xoài xanh [xoài còn sống/chưa chín]. Xoài xanh có nhiều vitamin C, có nhiều chất chất, có thể gây táo bón, không nên ăn vào lúc đói bụng.

Thái Công Tụng

Nguồn: <https://hungviet-vhr.org/2020/07/01/cay-xoai>

Nguồn: Internet eMail by ***Cán Thị Bích Ngọc*** chuyển